

UGOTOVITEV OČETOVSTVA ZA OTROKA, ROJENEGA V ZUNAJZAKONSKI ZVEZI, PO SMRTI DOMNEVNEGA OČETA

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (*Ur. l. RS*, št. 69/2004/ZZZDR – UPB-1/, 101/2007 Odl. US: U-I-328/05-12, 122/2007 Odl. US: U-I-11/07-45, v nadaljevanju ZZZDR) v poglavju, ki govori o razmerjih med starši in otroki, obravnava tudi ugotavljanje očetovstva in materinstva. Ugotovitev očetovstva za otroka je neproblematično, če je otrok rojen v zakonski zvezi. Takrat velja domneva očetovstva: za otrokovega očeta velja mož otrokove matere. Domneva očetovstva pa velja tudi tristo dni po prenehanju zakonske zveze (86. člen ZZZDR). Domneva očetovstva tako velja tudi, če se zakonska zveza konča s smrtjo moža otrokove matere pred rojstvom otroka.

Bolj problematična je ugotovitev očetovstva za otroka, ki je rojen v zunajzakonski skupnosti. V tem primeru je potrebno priznanje očetovstva. To se lahko uredi pri centru za socialno delo ali pri matičarju. Lahko pa se očetovstvo prizna tudi v javni listini ali oporoki. Tako priznanje očetovstva, ki ga poda oseba, ki je razsodna in stara najmanj petnajst let, se vpiše v matično knjigo, s tem pa se mora otrokova

mati strinjati. Zaplete se, kadar oče priznanja ne da ali se mati s priznanjem ne strinja. Mati lahko v otrokovem imenu vloži tožbo na ugotovitev očetovstva za otroka, ki je rojen v zunajzakonski zvezi, in sicer dokler ima roditeljsko pravico (praviloma do otrokovega 18. leta starosti). Tožbo lahko vloži tudi otrok, ko postane polnoleten, vendar najpozneje pet let od dneva, ko je postal polnoleten. Takšno tožbo lahko vloži tudi skrbnik otroka ob privolitvi centra za socialno delo (92. člen ZZZDR).

ZZZDR pa je dokaj skop glede ugotovitve očetovstva za otroka, rojenega v zunajzakonski skupnosti, pri čemer je domnevni oče že pokojni. Omenjeni zakon v tem primeru v 2. odst. 92. člena določa le to, da se tožba na ugotovitev očetovstva lahko vloži tudi po smrti domnevnega očeta, vendar najpozneje leto dni po njegovi smrti. Poleg te določbe ZZZDR je treba upoštevati tudi sodno prakso. ZZZDR ne odgovori na vprašanje, kdo je v takem pravnem postopku pasivno legitimiran oziroma proti komu je mogoče v takem postopku vložiti tožbo. Odgovor na to vprašanje najdemo v sodni praksi. Iz sodbe Vrhovnega sodišča RS številka II Ips 927/93 izhaja, da je treba tožbo na ugotovitev očetovstva v primeru smrti domnevnega očeta vložiti proti dedičem domnevnega očeta. V pravnem postopku zaradi ugotovitve očetovstva v takem primeru je tako tožena stranka dedič oziroma dediči domnevnega očeta. Iz sodbe Vrhovnega sodišča RS številka II Ips 702/94 z dne 10. 11. 1994 pa izhaja, da so dediči pokojnega domnevnega očeta enotni sosporniki (spor je mogoče rešiti samo na enak način za vse dediče), vendar ne nujni (ni potrebno, da so toženi vsi, pravnomočnost sodbe o ugotovitvi očetovstva se prenese na vse dediče) (Ljujić 1998: 73).

Iz predloga Družinskega zakonika, ki je bil poslan v javno obravnavo dne 21. 9. 2009, izhaja, da se določba zdajšnjega 92. člena ZZZDR spremeni. Vprašanje ugotovitve očetovstva po smrti domnevnega očeta predlog Družinskega zakonika ureja v 121. členu, ki določa, da po smrti možkega, katerega očetovstvo naj bi se ugotovilo, lahko vloži tožbo proti njegovim pravnim naslednikom mati, dokler izvaja

starševsko skrb, oziroma otrokov skrbnik ob privolitvi centra za socialno delo, otrok sam, če lahko po predpisih o pravnem postopku samostojno opravlja procesna dejanja, in mati v svojem imenu, vendar najpozneje v enem letu po partnerjevi smrti. Predlog Družinskega zakonika tako pri vprašanju ugotovitve očetovstva po smrti domnevnega očeta upošteva tudi sedanjo sodno prakso s tega področja.

OPIS PRIMERA IZ PRAKSE

V konkretnem primeru je na center za socialno delo prišla noseča mati, ki je urejala porodniški dopust ter dopust za nego in varstvo otroka. Poleg teh pravic iz naslova starševskega varstva se je stranka na centru za socialno delo zanimala tudi za ureditev očetovstva za svojega nerojenega otroka. Po pogovoru s stranko in po preučitvi določb ZZZDR je stranka dobila nasvet, da je za ureditev očetovstva v tem primeru treba vložiti tožbo na ugotovitev očetovstva pri pristojnem okrožnem sodišču, seveda šele po rojstvu otroka. V skladu z določbami ZZZDR je bila stranka poučena, da je takšno tožbo treba vložiti v enem letu od smrti domnevnega očeta. Za to stranko je bilo pomembno urediti vprašanje očetovstva za otroka, saj je šlo za zunajzakonsko skupnost. Njen zunajzakonski partner se je namreč smrtno ponesrečil v času njene nosečnosti, pred rojstvom otroka pa očetovstva nista uredila. Ureditev tega vprašanja pa je bila seveda podlaga za ureditev drugih pravic za otroka, predvsem družinske pokojnine za otroka po določbah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju in pa seveda za uveljavitev pravice do dedovanja za otroka v zapuščinskem postopku po pokojnem očetu. Center za socialno delo je za stranko pripravil tožbo na ugotovitev očetovstva, seveda ob upoštevanju določb ZZZDR in sodne prakse s tega področja. Tožba je bila vložena proti dedičem pokojnega domnevnega očeta. Pravni postopek se je končal s priznanjem dedičev pokojnega domnevnega očeta, da je mladoletni otrok njuna polsestra. Tako je okrožno sodišče v tem pravnem postopku izdalo sodbo v imenu ljudstva, s katero je bilo ugotovljeno, da je pokojnik res oče mladoletne deklice.

SKLEPNE MISLI

Na podlagi navedenega je mogoče skleniti, da je položaj poročene nosečnice v primeru možne smrti boljši od položaja nosečnice, ki ji umre partner, s katerim je živela v zunajzakonski skupnosti. Za otroka poročene nosečnice v takem primeru velja domneva očetovstva in se za očeta šteje mož otrokove matere. Tak otrok je po rojstvu tako tudi dedič po svojem pokojnem očetu. Spočeti otrok (*nasciturus*) velja za rojenega, toda samo, če se rodi živ (*nasciturus iam pro nato habetur quoties de commodis eius agitur*) (člen 125/2 Zakona o dedovanju). Šteti je, da je bil otrok že spočet ob smrti zapustnika, če se je rodil v času tristo dni po njegovi smrti (analogija s 86. členom ZZZDR). Če se otrok rodi živ, je dedič od trenutka zapustnikove smrti, če pa se rodi mrtev, velja, kot da nikoli ni bil dedič (Zupančič 1984: 44).

Za otroka noseče ženske, ki živi v zunajzakonski skupnosti, pa je treba v takem primeru najprej urediti vprašanje očetovstva in na ugotovitev očetovstva pri pristojnem okrožnem sodišču vložiti tožbo proti dedičem domnevnega očeta. To je precej dolgotrajen postopek. Šele s pravomočno sodno odločbo je mogoče za takega otroka urediti pravico do socialnega in pokojninskega zavarovanja (družinska pokojnina, varstveni dodatek) in pravico do dedovanja.

Melita Leva

VIRI

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. *Ur. l. RS*, št. 69/2004.

Zakon o dedovanju. *Ur. l. SRS*, št. 15/76, 23/78, *Ur. l. SRS*, št. 17/91, 13/94-ZN, 40/94 – odločba US, 82/94 – ZN-B, 117/00 – odločba US, 67/2001, 83/2001.

Ljujić, B. (1998), *Zbirka sodnih odločb, Zakonska zveza in družinska razmerja*. Ljubljana: Bonex Založba d.o.o.

Zupančič, K. (1984), *Dedno pravo*. Ljubljana: ČZ, *Ur. l. SRS*.

[Http://www.mdds.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/predpisi_v_pripravi](http://www.mdds.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/predpisi_v_pripravi) (27. 1. 2010).